

Rudolf Rrajičić

KONCILSKI NAUK O SVEĆENIČKOJ, PROROČKOJ
I KRALJEVSKOJ SLUŽBI SVJETOVNJAKA

U tri broja Dogmatske konstitucije o Crkvi (LG) koncil je progovorio o svjetovnjacima kao svećenicima, prorocima i kraljevima u svijetu u kojem žive. Da bi se te riječi razumjele, treba im promotriti sadržaj, što ovim kanimo i učiniti.

1. *Svećenička služba svetovnjaka*

Broj 34. koji o toj službi govori, kratak je. Dva su slijedeća broja (35, 36), u kojima je govor o proročkoj i kraljevskoj službi, dulja. Nije tome razlog pridavanje veće važnosti tim dvjema posljednjim službama, nego je razlog to što se Sabor o svećeničkoj službi svih vjernika već izjasnio u 10. i 11. broju ove Konstitucije, kad je govorio o Božjem narodu. Tekst je ovog broja i slijedećih dvaju brojeva pretežno preuzet iz Emendacije 938 (120 biskupa).¹

1. *Svećenička služba.* Tekst ističe činjenicu sudjelovanja svih svjetovnjaka u Kristovu svećeništvu, ali je dalje ne razrađuje, jer je o tome već govorio opširno u poglavlju o Božjem narodu. Ovdje ističe samo to da svjetovnjaci, imajući udjela u Kristovoj svećeničkoj službi mogu vršiti „duhovno bogoslužje na slavu Božju i spas ljudi“. Kršćansko bogoslužje Sabor naziva „duhovnim“, ne u općem smislu po kojem je svako bogoslužje duhovni čin, nego u specifičnom smislu, ukoliko katoličko bogoslužje izvire iz Duha Svetoga, ukoliko je tim Duhom nošeno i ukoliko je tim Duhom ljubavi prožeto. Euharistija je u tom smi-

Vidi Relatio c/te li. 34: noms. AV. vol. III. Jio 1, str. 284.

slu vrhunsko *duhovno* bogoslužje, jer se prinosi puninom Duha Kristova. Svjetovnjaci koji žive u svijetu ne mogu se dispenzirati od vršenja tog bogoslužja (Konstitucija o liturgiji). Dapače, vršeći svoju bogoštovnu obavezu, slave Boga i spašavaju svijet.

I to slavljenje Boga i spašavanje svijeta *bogoštvijem* ishodno je za sve ostale načine slavljenja Boga i spašavanja čovjeka. Tek se s tla bogoštvija otvaraju horizonti spašavanja profanoga u njegovoj profanosti, svjetovnoga u njegovoj svjetovnosti.

Sabor naime duhovnom bogoštvlju prisjedinjuje sav život svjetovnjaka, i molitvu, i rad, i život u obitelji, i život u zvanju, i trud, i odmor, i tegobe i radošti. Sve su to duhovne (duhovske) žrtve. Bogu mile po Isusu Kristu, kako svjedoči sv. Petar (1 Pt 2, 5). Po svemu tome Krist kao vrhovni svećenik nastavlja svoju svećeničku službu. Zato Krist svjetovnjake „oživljuje svojim duhom“ kojim je prinio svoju žrtvu, zato su „pomazani Duhom Svetim“ i zato ih Duh Sveti „poučava“ i potiče ih da sav svoj rad stavljaju u dimenziju žrtve, u dimenziju svoga prinosa Bogu, u dimenziju prikazivanja sebe Bogu kroz svoja djela. I sva su ta djela stvarno na oltaru pri euharistijskom slavlju kao naš prinos skupa s Kristovim tijelom i krvlju. Treba ih stvarno kao takva prihvatiti i izvršiti. Krist se nije kao svećenik za nas prikazivao Bogu zato da ga Bogu prikazujemo, nego da se skupa s njim i mi prikazujemo i da se prikazujemo u cjelovitosti svoje zemaljske opstojnosti, a to znači da se prikazujemo kao razvojna bića u prostorno-vremenskom okviru u kojem ispunjamo svoja svagdanja djela.

Cijeli je saborski tekst o toj stvari prožet mislima na Duha Svetoga. I teološki i ekumenski razlozi navodili su na to. Svjetovnjaci su dio svijeta i djeluju u svijetu, koji se nalazi u situaciji grijeha (izvorni i osobni grijesi). U takvom svijetu postalo je nemoguće bilo sebe bilo svoja djela Bogu prikazati bez Duha Svetoga, kojeg nam Krist kao otkupitelj priopćava. Kršćanska je egzistencija duhovska (pneumatska). I samo kao takva može stupiti u dodir s Ocem. Kao otkupljenici utemeljeni smo na slobodnoj otkupiteljskoj Božjoj ljubavi, koja je po Duhu Svetome u nama nastanjena. Jedino se iz toga novog centra bića mogu širiti valovi Božje slave i spasenja ljudi.

Pod tim vidikom bezuvjetnosti Duhove prisutnosti u nama kao počela prikazivanja sebe i svojih dnevnih djela Bogu može se donekle ublažiti katoličko gledanje na protestante, koji niječu mogućnost posvećivanja dnevnim djelima (Werkheiligkeit). Bez Duha Svetoga to je doista nemoguće, i to u tolikoj mjeri da Pavao djela kršćana naziva „plodovima Duha“ (Gal 5, 22). smatrajući ih više učincima Duha Svetoga nego djelima čovjeka. I Sabor se u tom pravcu izražava. On kaže da se svjetovnjaci darovima Duha Svetoga pozivaju „da se u njima proizvedu sve obilniji plodovi Duha“. Nije kazao: da u sebi proizvedu sve obilnije plodove Duha. Time ne niječe čovjekovu suradnju s milošću, nego više ističe narav te suradnje. Ona je aktivizam prihvaćanja, prihvaćanja Duha Svetoga i njegovih milosti. Unatoč čuđenju nekih otaca nad pasivnim oblikom saborskog istraživanja, tekst je ostao nepromijenjen.²

² Msgr. PHILIPS, *L'Eglise et son Mystère au deuxième Concile du Vatican, II*, Desclée 1968, str. 32.

Pravoslavni teolog M. A. Nissiotis tužio se da je Duh Sveti malo prisutan u saborskom tekstu. To se moglo zamjeriti prijašnjem tekstu dok je Konstitucija bila još u izradnji, ali ovom konačnom tekstu ne. Jedino mu se može predbaciti da misli o Duhu Svetome nije sistematskije iznio. No, to je onda prigovor zapadnjaka, a ne istočnjaka, koji također ne običavaju teološke tekstove razvijati sistematski.³

2. *Posvećenje svijeta.* „Na taj način i svjetovnjaci, radeći posvuda kao klanjaci, posvećuju (*consecrant*) Bogu sam svijet.“

Riječ *consecratio mundi* u pretkoncilsko je vrijeme više pripadala „pobožnom“ rječniku nego teološkom. Pijo XII. ju je upotrijebio na Drugom kongresu apostolata svjetovnjaka (1957.) u smislu prožimanja profanog svijeta kršćanskim načelima i krepostima.⁴ U literaturi o apostolatu svjetovnjaka ta riječ nema uvijek isto značenje ni uvijek istu teološku težinu. Kod starih taj izraz ne dolazi, a ne pojavljuje se ni u crkvenoj frazeologiji. Jedino se čita u Rimskom martirologiju na dan 25. prosinca: „Isus Krist... htijući *posvetiti svijet* (*Consecrare mundum*) svojim milosrdnim dolaskom... rodi se od Djevice Marije postavši čovjekom.“⁵ Pojavljuje se u doba sekularizacije pa mu sadržaj treba ispitati u vezi s njom.

Kažimo najprije što konsekracija svijeta nije, a na što bismo mi, misleći na sekularizaciju, mogli pomisliti daje.

Konsekracija stvari, akcija, osoba, grupa, svijeta ili profanog općenito nije nešto što bi nad njima trebalo učiniti (npr. blagosloviti ih) da bi te stvari, da bi svijet općenito postao dobar. Sve su stvari, sva ljudska umijeća, sva ljudska ovomezaljska zaposlenja po sebi već dobra. Dobra su, gledana u sebi, već zato što su nešto, jer ukoliko su nešto, participiraju Božju bit na ovaj ili onaj način, a ta je bit dobra. I nije pitanje tko izvodi svjetovna djela, tko vodi bolnice — država ili Crkva, tko planira ekonomiju — svjetovnjaci ili klerici, tko gaji znanost i umjetnost — svjetovnjaci ili crkvenjaci, da bi ta djela u svojoj ontičnosti bila dobra, da bi bolnica dobro funkcionirala i slično. Konsekracija svijeta, prema tome, ne znači crkveno vodstvo svjetovnih podhvata.

No budući da su svijet i stvari na njemu dobre, ukoliko su otisak Božje dobrote, u pristupu k njima čovjek mora poštovati tu njihovu vezu s Bogom i tako ih svojim radom dalje razvijati i razrađivati, da ne remeti te njihove izvorne harmonije, nego da ih povezuje s Bogom, njihovim izvorom... U aktualnoj situaciji svijeta, u situaciji grešnosti, to znači da čovjek treba da se prepusti Duhu Svetom te u njegovu svjetlu i pod njegovim vodstvom sve poslove obavlja prema Kristovoj slici, prema slici Krista čovjeka koji je kao otkupitelj svijeta postao njegov prauzor, kako bi po sličnosti s njim, s utjelovljenom Božjom Riječi, postigao izlaz iz svoje grešnosti i zadobio spasenje. Na taj način laik okristovljuje sebe i sav svijet.

³ Usp. N. A. NISSIOTIS, »The Main Icclesiological Problem on the Second Vatican Council and the Position of the non Roman Churches Facing it«, u *Ecum. Stud.*, 2 (1965) 31-62. Prema PHILIPS, *nav. dj.*, str. 33, n. 15.

⁴ *AAS*49 (1957) 927.

⁵ M. D. CHENU OP, »I laici e la „consecratio mundi“«, u *La Chiesa del Vaticano II*. Kolektivno djelo pod vodstvom G. BARAUNE OFM, Firenze 1966, 979-980.

Bi li to bila konsekracija svijeta.' Neki je baš tako razumiju. Značila bi nekako restauraciju svega u Kristu.⁶

Mi bismo ipak dodali da konsekracija u ovom saborskom tekstu znači *poseban vidik* pokristovljenja svijeta. Tekst radi o svećeničkoj službi svjetovnjaka. Ta se slika sastoji u prikazivanju. U konsekraciji svijeta bi se, prema tome, radilo o prikazivanju svijeta, o prikazivanju svjetovnog Bogu otkupitelju. Radilo bi se o upriličavanju svjetovnjaka Kristu svećeniku, koji je sebe i po sebi sav svijet prionio Ocu, na njegovu slavu i spas ljudi.

Pristup svjetovnjaka prema svjetovnim dobrima nije samo pristup k *stvorenim* dobrima, nego ujedno i *otkupljenim* dobrima. I svijet je otkupljen, a ne samo čovjek. Otkupljenost svijeta povijesna je činjenica, a to znači slobodna činjenica. Stoga ne samo da smijemo nego i moramo k naravnoj dobroti stvorenih stvari pristupiti s njihovom povijesnom interpretacijom, koje ne sadrže u svojoj biti. Kad im pristupamo, nije dovoljno da ih interpretiramo i potvrdimo samo iznutra, iz njih samih, iz njihove naravne dobrote, iz njihove naravne određenosti, nego je potrebno da ih interpretiramo i potvrdimo iz Kristova otkupiteljskog čina, iz pashalnog otajstva. Pashalno otajstvo ne ulazi, doduše, u bit svjetovnih stvari kao ni u bit čovjeka koji je kršćanin, ali jedne i druge bitno određuje, određuje za ljubav Oca po Kristu u Duhu. I upravo se u tom uklapanju svjetovnih stvari (poslova, grupa, institucija itd.) u pashalno otajstvo i sastoji konsekracija svijeta, koji je inače po naravi dobar, tako da konsekracija /naći unose- nje svih svjetovnih stvari u Kristovu ljubav prema Ocu i ljudima, koja na križu sebe i sav svijet prinosi Bogu.

Jedna riječ u tekstu baš kao da to hoće i istaknuti, a to je ona riječ gdje se kaže da svjetovnjaci, radeći sveto posvuda, kao *klanjaoci* posvećuju svijet Bogu. Adoracija je svećenički bogoštovni čin. Konsekrirati svjetovno i svijet općenito značilo bi, dakle, svjetovno, što je u sebi i po sebi dobro, prikazati u Duhu po Kristu Ocu u znak poklona njegovoj stvaralačkoj i otkupiteljskoj ljubavi na njegovu hvalu i spas ljudi.

Na taj se način čuva i nezavisnost svjetovnih stvari od religioznih stvari; svjetovne su stvari po sebi dobre, i ujedno im se poriče apsolutna nezavisnost od svakog religioznog zahvata, treba ih s Kristom prikazati Ocu. Saboru je do toga bilo mnogo stalo. U Relaciji o tekstu čitamo ovo: *.Duhovnim žrtvama i plodovima Duha Svetoga* shvaćaju se ne samo bogoštovni čini nego i svi čini dnevnog kršćanskog života. Na taj način također svjetovnjaci uistinu posvećuju (consecrant) Bogu svijet, premda tu posvetu obavljaju drukčije nego ministerijalni svećenici i premda po toj posveti vremeniti svijet ne stavljaju izvan njegova tijeka... Vlastitu narav vremenitih stvari valja, dakle, u cijelosti sačuvati da ne nastane *pomutnja* između vremenitih i religioznih stvari, ali ujedno valja se čuvati i *dijeljenja* jednih od drugih u tolikoj mjeri da bi zemaljske vrednote izgledale posve nezavisne od religioznih i apsolutne."⁷

Kršćanski život, shvaćen kao konsekriranje svijeta, čuva svjetovnjake od legalizma u njihovu ponašanju i djelovanju i potiče na ulijevanje Duha u poslove koje

Npr. M. H. CIII'M', u oliranoni ' I.niku.
Relacija. \ V. vol. III. dio I. str. 284.

obavljaju. To su dobro istaknule *F. menJationes*. prema kojima je sastavljen ovaj dio saborskog teksta: „Svjetovnjaci su po/vani da žive u sjedinjenju s Kristom u njegovoj svećeničkoj službi... Isus Krist hoće da se u svjetovnjacima dopunjuje njegovo duhovno štovanje, da se tako proslavi Otac i daje zadovoljština za grijehe. Svjetovnjaci, koji su krštenjem i potvrdom posvećeni (konsekrirani) u Kristu svećeniku, postali su posvećene (konsekrirane) osobe, koje se s njim. po njemu i u njemu neprestano moraju prinositi. Nije u djelovanju dovoljan neki vanjski legalizam. nego intimni život svjetovnjaka mora biti *religiozan* ili upravljen na Boga u Kristu. Svjetovnjaci treba da s Kristom upravljaju svoje molitve i vrše svoja dnevna djela, da životne protivnosti podnose strpljivo u svrhu davanja zadovoljštine za grijehe ljudske obitelji, da svoje tijelo prikazuju Bogu za živu. svetu. Bogu ugodnu žrtvu, kao svoje razumno podlaganje... To sjedinjenje svjetovnjaka s Kristom svećenikom penje se na vrhunac kad sudjeluje u Kristovoj euharistijskoj žrtvi.“⁸

Zaključno smijemo reći: sav je život svjetovnjaka u svijetu religiozan, bogostovan. svećenički, euharistijski. no ne tako da dokida svjetovne vrednote, nego da ih ušćuva i unaprijedi.

2. Proročka služba svjetovnjaka

Broj 35. saborske konstitucije o Crkvi ističe tri stvari u vezi s proročkom službom svjetovnjaka: 1. daje kršćanski profetizam eshatološki naglašen. 2. daje obitelj sredina za optimalne učinke evangelizacije i 3. daje apostolat riječi obveza *svih* svjetovnjaka.

1. *Kršćanski je profetizam eshatološki naglašen.* U kršćanskom se prolektizmu ne radi o pretskazivanju budućnosti, nego o „uzdizanju, opominjanju i tješnju“ (1 Kor 14, 3). o navještanju Božje riječi, o otkrivanju Božjih otajstava, ponajpriče o otkrivanju Božjega nauma da spasi svijet po Kristu, svome sinu.⁹ Radi se o svjedočanstvu daje Isus Krist spasitelj.

Sam je Isus vrhovni prorok. „Bog, koji je nekoć u mnogo navrata i na mnogo načina govorio očima po prorocima, na kraju, to jest u ovo vrijeme, govorio nam je po Sinu“, veli pisac Poslanice Mebrejima (1. 1). a Sabor tvrdi da Isus nastavlja svoju proročku službu sve „do punog očitovanja svoje slave“. Otkada je Otac izgovorio po utjelovljenju svoju Riječ u ljudsku narav, za nas više nema Božje riječi mimo te naravi, mimo Krista čovjeka. To je razlog daje Isus Krist, iako odijeljen od nas. i danas medij Božjeg očitovanja svijetu, da i danas vrši službu navješćivanja Božjega kraljevstva. U Isusu Kristu čovjeku nastanila se Božja riječ. Božja misao o nama i odande nam kao iz pracentra dolazi.

Točka u kojoj Božja riječ, dolazeći iz uskrslog Krista, izbija u vidljivost, u ovaj naš vidljivi svijet, u našu vidljivu povijest, nije samo hijerarhijski dio Crkve, službeno učiteljstvo Crkve, autoritativna propovijed, nego također cijeli Božji

1. J. D)“ SMIVVI . \V. vol. III. .lio I. sir. 102.
Vidi »Prorok«, u RRT. 102.1 si.

narod, svi njegovi članovi, svatko na svome mjestu. Nemoguće je krštenjem urasti u Krista, a ne unići u Božju Riječ, koja je u Kristu utjelovljena, ne postati njezinim dionikom i njezinim besjednikom. Krštenje nije ništa drugo nego izgovaranje Božje Riječi u čovjeka grešnika, uobličavanje čovjeka grešnika Božjom Riječi i tako uvođenje u sudioništvo s Božjim Sinom, koji je Božja Riječ. Kršćanin je Božja Riječ milošću Kristovom izgovorena u palu ljudsku narav. Pa ako cijeli život kršćanin treba da ide za tim da se kao kršćanin izreče, onda njegov život ne ide ni za čim drugim nego da Božju Riječ, u nj milošću izgovorenu, izreče svojim životom te tako bude njezin svjedok životom i svojom živom ljudskom riječju. Zato kaže Sabor da je Krist svjetovnjake „učinio svojim svjedocima“.

Mjesta iz Sv. pisma (Dj 2, 17–18; Otk 19, 10) koja Sabor navodi odnose se na sve članove Božjega naroda, a sadržajem ističu daje univerzalnost profetizma (svak je prorok) jedan od većih znakova za to, da je mesijanska era prisutna, da je Crkva kao ustanova spasenja i eshatološka stvarnost među nama. Duh Sveti se razlijeva na sve ljude, na sinove i kćeri Božjega naroda, na mlade i stare; vizije, gledanje budućnosti u Duhu, razlikovanje znakova vremena svojina je svih, baš kao što je preokao Joel (Dj 2, 17-18).¹⁰ Ivan, koji u Otkrivenju gleda povijest otkupljenih pri njezinu koncu, ustanovljuje u prošlosti pojavu proroka koji su svjedočili za Krista (19, 10). Profetizam se tu predstavlja kao univerzalna povijesna pojava i kao pokretač kršćanskih povijesnih tokova. Duh Sveti je pokretač povijesti spasenja, a on je svjedok ljubavi Oca i Sina i on je to u kršćanima. I u njima je svjedok za Krista, to jest za Oca, izgovorena u Riječi koja je tijelom postala, i kao takav po njima je pokretač povijesti Božjega naroda.

O čemu svjetovnjaci treba da svjedoče?

O svemu što nas je Isus učio da vjerujemo. No o tome Sabor mnogo ne raspravlja. Zanima ga eshatološka orijentacija svjetovnjaka u proročkoj službi.

Profetizam je u povijesti spasenja uvijek bio, ovako ili onako, upleten u pretkazivanje budućnosti, u osvjetljavanje stvari koje još nisu tu, ali prema kojima već idemo, u proročko prisiljavanje, da sadašnje ponašanje bude takvo kako bi moglo iščekivati i doživjeti budućnost. Ako je svjetovnjak prorok, on to nije zato što jednostavno otkriva ono što jest, Božju riječ izgovorenu u nj, nego zato što je po izgovorenoj milosnoj Riječi Božjoj u nj postao sinom obećanja, baštinikom budućih dobara i što svojim ponašanjem i svojom živom riječju i druge upozorava na ta buduća dobra, proročki ih osvještava i u njima budi nadu u život koji dolazi.

Da bi to protumačio, Sabor podsjeća na sličnost sakramenata i kršćanskog bića svjetovnjaka.

Sakramenti su znakovi s trostrukom vremenskom dimenzijom. Oni označuju prošlost. Svi sakramenti pokazuju na povijest, na Isusov život, na Isusov od početka povijesti spasenja pripravljeni događaj, od kojega dobivaju snagu da čovjeka preporode na novi život u Kristu. Svi sakramenti označuju i velike nadnaravne događaje sadašnjosti, označuju rađanje Božje djece iz vode i Duha Svetoga i njihov rast u Kristu. I svi su oni pretkazatelji apsolutne Budućnosti i tu Budućnost

¹⁰ Vidi PHILIPS, *nav. dj.*, str. 34-35.

oslikavaju, kao npr. euharistijska gozba, ta slika vječne gozbe. Sakramentalni znakovi su rememorativni zahvati u našu psihu i u naš život. Oni povezuju s Kristovom mukom i s Kristovim uskrsnućem; to su prisutni svjedoci našeg susreta s Kristom u Duhu; to su *prognostički vjesnici* Vječnosti koja dolazi. Oni su sve to jer su sadašnji događaj našega spasenja postignuta sračivanjem u pashalno otajstvo, koje povijest spasenja od početka prožima i ispunja do svršetka, do paruzije.

Sabor hoće da i na svoj kršćanski život gledamo trodimenzionalno, kao i na sakramente. I kršćanin, rođen iz sakramenta, vremenski je nadnaravno trodimenzioniran: on je ukorijenjen u *prošlosti*, u povijesnom Kristu i njegovu otajstvu; on je *sada* Kristov subrat, Božje dijete, sin obećanja; i on je biće koje iščekuje slavni Kristov dolazak u *budućnosti*. I budući daje čovječanstvo, koje se danas nalazi na putu općeg progresu, okrenuto prema budućnosti uza sve nevolje koje ga biju, dimenzija kršćanske budućnosti, apsolutne Budućnosti treba da u svijesti svjetovnjaka i u njegovoj profetičkoj službi izbije na prvo mjesto. On treba prije svega i u svemu da za nju svjedoči. To zahtijeva solidarizam sljedima s kojima živi, a koji su svi s mislima u budućnosti. To je uvjet uspješnosti njegova svjedočenja. To iziskuje solidarnost s njegovom protestantskom subraćom, koja se danas prožimaju eshatološkom dimenzijom kršćanstva. Stoga Relacija o tome kaže ovako: Eshatološki vidik, koji uključuje i zemaljske vrednote, ovdje je izričite razvijen iz *ekumenskih* razloga.¹¹

A kako treba danas, prema Saboru, ostvarivati eshatološki naglasak o proročkoj službi?

Sabor je prilično konkretan.

Svjetovnjak iskorišćuje vrijeme za vječnost (Ef 5, 16). Ne propušta posebno prikladno vrijeme, *kairos*, za vrhunaravno djelovanje (Kol 4, 5). Nadu u budući život upisuje u *ovozemne strukture*, koje idu za preobrazbom svijeta kao slikom budućega uskrsnuća. Premalo je kršćanstvo prilagoditi strukturama koje vladaju u svijetu. Sama konstrukcija svijeta treba da bude kršćanski eshatološka, a to znači takva da društveni život ovdje u pravdi i ljubavi bude slika eshatološkoga života u budućnosti. To je ideal, koji se ne ostvaruje preko noći, ali koji obvezuje da mu se posvete svi radni dani života. Taj je ideal zacrtao sv. Pavao, ali je i znao da se tom planu opire sve što je u grijehu i koliko je u grijehu. Te protivne sile grijeha Pavao zove „vrhovnicima mračnog svijeta“ (Ef 6, 12). Koje su to sile danas? Oci su tražili da se imenuju i da se opišu, ali je govor Sabora ostao općenit.¹² Htio je da se shvati njihov korijen a to je grijeh, da se uoči narav grijeha, koja se sastoji u otvorenoj i kamufliranoj borbi protiv Boga i njegova Kraljevstva sa svim raspoloživim sredstvima i snagama kao naprezanje stvorenoga duha, s otvorenosću -i težnjom prema cjelokupnom bitku, da sa svim zagospodari u nezavisnosti od Stvoritelja.

2. *Obitelj, sredina za optimalne učinke evangelizacije.* Na tri mjesta se govori u ovoj Konstituciji o obitelji: u br. 11, 41 i ovdje. U br. 11 se obrazlaže sakra-

¹¹ *Relatio de n. 35. novis. AV, vol. III, dio I, str. 286.*

¹² Npr. biskup J. BATTAGLIA, AV, vol. II, dio III, str. 426.

mentalno značenje ženidbene zajednice, u br. 41 opisuje se put bračne askeze, a ovdje se obrazlaže uloga obitelji kao idealnog mjesta evangeliziranja.

Sabor ovdje promatra bračni život kao životni stalež (*status*) u smislu životne zajednice, životnog zvanja, načina života. Pod tim vidikom bračni i obiteljski život nadvisuje sva ostala zvanja svjetovnjaka i načine njihova života i zajedništva. „Obitelj je u Crkvi”, govori biskup Fiordclli. „ne samo dar nego i stalež, i to također po mišljenju otaca, koji u braku gledaju stupanj (građum). red (ordinem). službu (officium). zvanje (prolcsioncm). Taj je stalež sigurno niži od svećeničkog i djevičanskog staleža, ali daleko iznad ostalih staleža (status) svjetovnjaka.”³ To nadilaženje svih ostalih oblika svjetovnog života daje braku posebno mjesto kad je riječ o proročkoj službi svjetovnjaka. Stoga mu Sabor ovdje posvećuje poseban ulomak. K tome. obitelj je „Crkva u malome” (sv. Krizostom). jer je slika Crkve kao jedinstva i ljubavi Krista s vjernicima. I toj. dakle. Crkvi u malome treba da Riječ Božja bude prisutna, da se trajno zbiva evangeli/iranjc u malome.

Prema Saboru, kršćanska obitelj je za bračne drugove prava sredina za vršenje proročke službe, škola apostolata i mjesto s kojeg se širi osuda nad svijetom i svjetlo je na putevima prema istini.

Ako svjetovnjak ima poslanje za bilo koga i za bilo gdje da svjedoči istinu, evanđeosku istinu, ima ga za bračnog druga i djecu, ima ga za obitelj i za svoj dom. I toj stvari od velike je važnosti znati da su bračni drugovi oni koji sklapaju ženidbu, pa. dosljedno, oni jedni drugom kao svećenici dijele sakrament ženidbe. Jedino se njihovim svećeničkim činom može utemeljiti kršćanska obitelj. Zato se ta obitelj kao sveti savez, kao sudioništvo u jedinstvu Krista i Crkve, kao Crkva u malome, može i održati jedino njihovom zajedničkom svećeničkom službom, na koju u prvom redu spada proročko služenje. Crkva u kojoj se nikada ne propovijeda, što je? To je obitelj, u kojoj svećenik i svećenica ženiidbcnog otajstva šute i ne tumače si. proročki si ne osvjetljuju život u ženidhenom otajstvu. Muž je poslan ženi. a žena je poslana mužu. Poslani su jedno drugome onog časa kad su sklapanjem ženidbe kao svećenici uveli Božje otajstvo u svoj život.

Obitelj je škola apostolata. Vjera i ljubav bitne su komponente apostolata. Zrela vjera, doživljena kao temelj života i kao jedina mogućnost punog sociofamiliarnog rasta dar je. bitan dar. koji se može apostolski drugima pokloniti. I upravo u atmosferi takve vjere diše obiteljski kršćanski život. Apostol koji dolazi iz obitelji, ne dolazi s priručnicima vjere, s teoretskim razradnjama vjere, sa zamršenim formulama. On dolazi s doživljajima vjere, s radošću i sa srećom vjere i to u životnom, konkretnom, obiteljskom formatu i obliku. On pruža uvjerljiv model vjere, uporabiv za svakoga koji živi u istim uvjetima kao i on. A u njima žive svi. A ako je apostolat ljubav, onda mu je obitelj, to matično mjesto ljubavi, i opet škola, i više nego škola, pravi izvor. Iz kršćanskih obitelji, u kojima je vladala prava ljubav, uvijek su dolazili veliki apostoli. Gdje je dijete hladno prema ocu i majci, bit će hladno i za one koji mu nisu ni otac ni majka. I ako ne voli

malu Crkvu, sakrament spasenja malog obiteljskog svijeta, neće ljubiti ni velik i Crkvu, sakrament spasenja velikoga svijeta, u kojem bi se trebao pojaviti kao apostol.

Obitelj je mjesto s kojeg se širi osuda nad svijetom i svjetlo na putovima prema istini. „Misija“, piše biskup Mahnić. „što je svjetovnjak vrši u porodici i u svijetu, redovito ne iziskuje vanrednih djela koja bi se na posebna način isticala svraćajući na se pomnju drugih, nego to su djela što ih kršćanski zakon propisuje svakom svjetovnjaku, svakom ocu obitelji kao svagdašnju postojanu dužnost, jer je njihovo vršenje neophodan uvjet za probit porodice i društveno zajednice. Djela su to općenito svagdašnje kreposti doduše, ali za socijalni poredak od najpreče potrebe, a često skopčana sa žrtvama i odricanjem, kako ih smaže samo heroička krepost. Premalo se pozna i cijeni blago socijalnih kreposti, koje cvatu i mirišu tek među uskim zidinama kuće. onaj šutljivi heroizam...“¹⁴ Danas je to blago rijetkost. Ne samo da nema cvjetnjaka obitelji, nego nema ni same obitelji. Popucale su žice vjernosti i njih je nestalo. Kao da su obitelji molekule materije, koje se mogu dijeliti u atome, da se s drugim atomima povezu u nove molekule. Rastave brakova upućuju, na žalost, na tu sliku. Kršćanska obitelj je danas živa osuda takvog stanja i svjetionik svima koji u braku stoje pred brodolomom ili ga već pretrpješć.

3. *Apostolat žive riječi obveza je svih svjetovnjaka.* Ovo/emni poslovi no smiju biti nikome ni zapreka ni isprika da evangelizira. jer se za evangelizaciju traži da u prvom redu ti poslovi budu evangelizatorski izvedeni. „Svaki kršćanin mora ulaziti u ured. u radionicu, sjedati za katedru ili hodati pločnikom s cjelokupnom svojom stvarnošću čovjeka obnovljena u Kristu, čovjeka koji posjeduje nov život i novo djelovanje. To treba da se očituje u impostaciji njegova rada. u odnosima s drugim ljudima, u prosuđivanju i vrednovanju događaja i stvari.“¹⁵ Iz svega njegova djelovanja i ponašanja, koje je vanjskim izgledom jednako ponašanju i djelovanju drugih ljudi, treba da probija evanđeoski mentalitet. Nije dovoljno dobro djelovati i dobro se ponašati nego je potrebno dobrim djelovanjem i dobrim ponašanjem izraziti mentalitet Radosne vijesti, što uključuje dugotrajnost i stalnost dobrog djelovanja skupa sa stajanjem za evanđeoskim načelima. Kažem za „evanđeoskim načelima“, jer kršćanski mentalitet nije samo mentalitet čovjeka koji vjeruje, za razliku od čovjeka koje ne vjeruje. Kršćanski je mentalitet još nešto uže. On se sastoji u duhu blaženstava. u duhu evanđeoskih savjeta, u duhu evanđeoske ljubavi, koja je svjesna da smo spašene ljudske sudbine pa da se pošteno može živjeti jedino s mišlju i brigom kako da i druge spasimo.

Ne samo djelom nego i riječju treba živjeti Evanđelje. Sabor utvrđuje činjenicu da neki svjetovnjaci zamjenjuju svećenike u nekim svetim službama zbog nestašice svećenika ili u krajevima progona. Kako se nestašica svećenika sve više osjeća, neke su sinode već donijele konkretne odluke o tome. Tako Sinoda bi-

¹⁴ A. MAHNIĆ, »Katoličko svjetovnjaštvo u svećenstvo«, u *Luč 1 (1916-1917)* 9
¹⁵ *Collana Magistero Conciliare*, 1. *La Costituzione dogmatica sulla Chiesa*, L.O.C. Torino—Leumann, str. 800.

skupija u Saveznoj Republici Njemačkoj želi da neki muževi i žene preuzmu službu propovijedanja kod službe Riječi, a u izvanrednim slučajevima i kod mise.¹⁶ Sabor se veseli i pojavi nekih svjetovnjaka koji kao po posebnoj karizmi posvećuju svoj život širenju Evanđelja. Mnogo puta takvi svojom revnošću i svojim duhovnim životom postiduju klerike.

No ne valja proročku službu i proročku obvezu riječi mistificirati tako da bi ona bila samo za neke, posebno revne i za neke poseban slučajev. Svi su svjetovnjaci pozvani i odgovorni za intenzivan i ekstenzivan porast Crkve, za njezino širenje i za njezin rast, koliko je to ovisno o njihovoj riječi. U starim kršćanskim zajednicama blistali su učitelji svjetovnjaci kao Justin, Aristid, Amobije, Laktancije, Boecije, Kasiodor i dr. I ne samo oni nego i kršćani skromnih talenata bili su širitelji kršćanstva.¹⁷ Sv. Toma je napisao: „Pouka u vjeri dužnost je svakog propovjednika, ali također i svakoga vjernika.”¹⁸ LI naše vrijeme svijetlili su kao učitelji—svjetovnjaci Maritain, Guitton i mnogi drugi kršćanski pisci, među koje smijemo ubrojiti cijeli niz naših književnika svjetovnjaka okupljenih u HKD sv. Jeronima, a sada i sv. Ćirila i Metodija.

Sabor nije naivan. On zna da će svjetovnjak biti samo onda uspješan evangelizator ako je dobro poučen u vjeri i ako poznaje svoju vjeru. Zato poziva svjetovnjake da nastoje zaci u dublje poznavanje vjere. U tom se zahtjevu isticao intervent kardinala Lercara. Njemu je ideal da uz svećenike-teologe bude i svjetovnjaka-teologa: „Trebalo da svjetovnjaci poduzimaju u teološkim disciplinama istraživanja autentične znanstvene vrijednosti... Ne svi, nego mnogi... Biskupu-teologu mora sučelice biti svjetovnjak-teolog, koji ga upotpunjuje.”¹⁹ Naš je tada nadbiskup F. Šeper govorio: „Kada Crkva poziva svjetovnjake da sve svoje snage ulože za Kristovo djelo i djelo Crkve, tada ne misli samo na tjelesne sile nego i na duhovne; ne samo na ruke i noge nego i na razum... Zadnji sud o ispravnosti mišljenja u stvarima Objave... spada na crkveno učiteljstvo, ali samo mišljenje... ovisi o misaonoj sposobnosti i svjetlu milosti... što Bog ne krati svjetovnjacima.”²⁰ Reći da na svjetovnjake ne spada teologija, isto je što i kazati da za svjetovnjake nije Objava u potpunosti nego samo do jedne mjere. Takav mentalitet može biti samo tamo gdje se podsvjesno svjetovnjaci žele držati u podređenosti. Možda je taj mentalitet predugo vladao. Potreba svjetovnjaka za evangelizaciju otkrila nam je, eto, pravo svjetovnjaka na spoznaju dubine evanđeoskog blaga.

Kako je Evanđelje, kao i cjelokupna Božja objava, mudrost Božja, Sabor upućuje vjernike da mole za tu mudrost, tj. za kongenijalnost s Bogom, ako žele u objavljenu istinu uroniti duboko, lako i ispravno. Kao Božja djeca imaju pravo na tu kongenijalnost s Bogom. Već je u stvari i posjeduju. Radi se o tom da se u ovom proučavanju Objave doista s njom i služe, jer nismo kongenijalni samo

¹⁶ *Gemeinsame Synode der Bistümer in der Bundesrepublik Deutschland. Offizielle Gesamtausgabe.* Herder, 1976., str. 180.

¹⁷ Cit. *Relacija*, AV, vol. III, dio I, str. 287.

¹⁸ Sv. T O M A. *Summa th.* III, q. 71, a. 4. ad 3.

¹⁹ *Collana Magistero Concillara*, 1. *La Costituzione dogmatica sulla Chiesa*, L D C. Torino—Leumann, str. 801, napomena 23.

²⁰ Nadbiskup F. S F. P E R, *Intervent*, AV, vol. II, dio III, str. 202-203.

Bogu. nego, na žalost, /bog pada i grijeha u nama se nalaze i crte kongenijalnosti sa Zlim. U religioznom misaonom procesu nema čistog razuma i čiste istine. Do čistoće misli valja se probiti razlikovanjem duhova. Molitvom za mudrost, na koju Sabor potiče, htjeli bismo osigurati pomoć Dobroga Duha pri tom razlikovanju.

3. *Kraljevska služba svjetovnjaka*

Broj 36. saborske konstitucije, koji govori o toj službi, sadrži tri teme: 1. kraljevska služba svjetovnjaka. 2. vrijednost zemaljskih dobara i ljudskog svjetovnog djelovanja. 3. potrebna razlikovanja.

1. *Kraljevska služba svjetovnjaka.* Ovdje se ne radi o kraljevskoj vlasti i službi Crkve kao hijerarhijske zajednice, nego o kraljevskoj vlasti i službi članova te zajednice. Ne radi se o Božjem narodu ukoliko je organiziran i hijerarhijski strukturiran, nego o pojedinim pripadnicima toga naroda. Oni su gospodari, oni su kraljevi svijeta. Članovi Crkve, pripadnici Božjega naroda, krštenjem imaju kraljevsku vlast, čast i službu u odnosu prema prirodi, svijetu i naravi poslova koje u njima obavljaju (36.1).

Iako je po Bibliji čovjek stvoren posljednji, sve stvoreno prije njega stvoreno je radi njega i za nj. Time smo mnogo rekli. Rekli smo da nisu stvorene mnoge stvari, nego samo jedna stvar, da je stvoren kozmos, cjelina, u kojoj niti svih stvari vode k čovjeku, da je stvoren u stvari samo čovjek, ambijentiran u svoju kozmičku okolinu i ništa više. Ta upravljenost prirode na čovjeka, po kojoj je izvedena cjelovitost kozmosa, nalazi svoj izraz u dominaciji čovjeka nad prirodom, u njegovu gospodstvu nad njom. Vršeci preobrazbu svijeta, čovjek kao njegov gospodar ne čini ništa drugo nego dovodi do veće vidljivosti odnos svijeta prema sebi. njegov „biti za čovjeka“ integrira u svoj povijesni razvitak. „Biti za čovjeka“ vidljivih stvorenih stvari pokazuje čovjeka kao njihova kralja, njihova gospodara. Ujedno prokazuje i smjer čovjekova upravljanja stvorenim dobrima. Upravljanje mora biti takvo da se čovjek po uporabi stvari zbiva u svom čovještvu. Na taj način nad stvarima kraljuje. izvršuje svoje gospodstvo, pokazuje svoju kraljevsku moć i ujedno se zbiva kao Božji sluga, jer tako izvršuje bitan Božji plan nad sobom i nad svojom naravi. Tada ostvaruje onu biblijsku: „Bogu služiti znači kraljevati“ koju bismo mogli i obrnuto, više antropocentrički, izreći: „Kraljevati znači Bogu služiti“. Stvorene stvari na zemlji ne smiju u izgradnji ovozemnog čovjekova kraljevstva nikad prestati „biti za čovjeka“, okrenuti se protiv njega. Svaki put kad se to dogodi, čovjek je kao kralj promašio, izgubio svoje kraljevstvo, postao je zarobljenik svoje kozmičke okoline. Tada svijet kao sluga i čovjek kao kralj mijenjaju uloge, postaju dijalektičke suprotnosti. Tada je potrebno otkupljenje kao smirenje dijalektičke suprotnosti između svijeta i čovjeka i kao ponovno usklađenje dvaju polova iskonski upravljenih jednog prema drugom.

Čovjek Isus Krist, utjelovljeni Sin Božji, nevin i slobodan od svakoga grijeha, svojim rođenjem od Djevice ambijentiran je u našu ljudsku okolinu. Time je kozmosu, prirodi i svijetu omogućeno da opet stupe u pravilan odnos prema čovjeku, svome gospodaru i kralju, sada samo prema jednom čovjeku, Isusu

Kristi. Prije grijeha centar ko/mosa je čovjek, njegova narav, svi ljudi, čovječanstvo. Poslije grijeha, poslije ra/oranja toga centra, poslije unošenja suprotnosti i/među čovjeka i svijeta, taj se centar po utjelovljenju prenosi na Isusa Krista, jedinog čovjeka, koji u toj grešnoj situaciji svijeta izražava Božji plan nad sobom. Zato on postaje nova harmonija svijeta, novi kralj, novi i jedini gospodar svega. Nije to više harmonija i kraljevstvo sluge i gospodara, nego harmonija sina, Krista čovjeka i svijeta kao doma. u kojem se Krist povijesno razvija. To je harmonija u kojoj se na temelju odnosa sa svijetom Krist-čovjek razvija u ljubavi kao odgovor Ocu. koji ga je iz ljubavi poslao. U toj ljubavi je Krist-čovjek u poslušnosti Ocu izdržao do kraja. Zato ga je Bog kao čovjeka u/visio, uzevši ga u dubine svoga uzvišenog bića.

Krsnim pečatom sjedinjujemo se s Kristom-čovjekom. a krsnom milošću postajemo dionici njegove nevinosti i sinovske ljubavi. „Biti u Isusu Kristu“ najadekvatniji je izraz kršćanske egzistencije. „Biti u Isusu Kristu“ znači pod našim vidikom osloboditi se ropstva grijeha.²¹ koje je kao suprotnost prema svijetu u Kristovu biću nezamislivo, te zaci u novu harmoniju, u poredak ljubavi i slobode Krista čovjeka, u njegovo Kraljevstvo i biti pozvan skupa s Kristom stvorena dobra upotrebljavati za odovor ljubavi Ocu i sve suprotnosti u svijetu, koje proizlaze iz njegova stanja u grijehu, tom istom ljubavi podnositi, spremajući trijumf slobode djeteta Božjega, trijumf svoga kraljevstva u Kristu nad svijetom: „Sve je vaše. a vi ste Kristovi. Krist je Božji“ (1 Kor 3. 23). Te su nam riječi Božjega proglasa veliko obećanje i veliki nalog, veli Sabor.

Nemoguće je u upravljanju stvarnim dobrima mimoći bližnjega, jer ni posjedovanje njih ni svoje ucjepljenje u Krista nemamo kao apsolutne pojedinke. nego kao članovi ljudske zajednice, ljudske velike obitelji. Ljudski rod je nosilac prava na stvorena dobra i titular otkupljenja. Stoga se i uporaba stvorenih dobara može izvoditi jedino u krilu te zajednice, za zajedničkim stolom te obitelji. Ljudski rod je uživatelj stvorenih dobara i korisnik Kristova otkupljenja, a pojedinci samo kao članovi ljudskoga roda. Sve dok se. dakle, sav ljudski rod *stvarno* ne okupi za zajedničkim stolom s Kristom, sve dok sav ljudski rod *stvarno* ne postane dionikom Kristova oslobođenja, kršćani ne mogu biti mirni u Kristovu kraljevstvu mira ako u strpljivosti ne oslobađaju svoju braću od nemira grijeha; ne mogu biti pravedni u tom kraljevstvu pravde ako ih poniznošću ne privode u zajedništvo s Kristom: ne mogu živjeti u ljubavi u tom kraljevstvu ljubavi ako ponizno i strpljivo ne služe braći, pokušavajući otvoriti im put do Krista i vrata u njegovo kraljevstvo. Tko u oslobođenoj domovini može živjeti sam. bez svojih sunarodnjaka? Nemoguće je kraljevati s Kristom, a ne služiti braći. Zato Relacija o ovom broju kaže: Sastavljači su teksta budno pazili da sudjelovanje u kraljevskoj službi Kristovoj prikažu kao služenje.²²

2. *Vrijednost zemaljskih dobara i ljudskog svjetovnog djelovanja.* Treba da vjernici upoznaju unutarnju bit (narav), vrijednost i uređenje svega stvorenja na slavu Božju (3d. 2). Stvar spoznanja prave biti i vrijednost stvorenja ne tiče

²¹ *Relacija* u tom broju donosi o tom svjedočanstvo otaca OKIGIMA. sv. IILAKIJA. sv. AMUKOZIJA, sv. JIRONIMA i sv. LF.ONA VFL. AV. vol. III. dio I, str. 287.

²² *Relation de n. J6. olitn n. 25. * 3-4. AV, vol. III, dio I, str. 287.*

se samo svjetovnjaka nego svili članova Božjega naroda. Ni svećenici ne žive u „stratosferi“ (Philips), nego među zemaljskim dobrima, s njima po njima. K tome, ako svećenicima uzmanjka prava spoznaja zemaljskih vrednota, neće se ni svjetovnjaci moći lako orijentirati, budući da se uz pripomoć svećenika služe svjetlom Evanđelja. Ipak, svjetovnjaci u prvom redu moraju ispitivati i produbljivati spoznaju o vrijednosti svijeta i svjetovnih dobara. Njihov se život povijesno raspliće mnogovrsnim obdjelavanjem stvorenih stvari pa im je upoznavanje vrijednosti tih stvari od temeljnog životnog interesa.

Sve su stvorene stvari po naravi dobre. O kakvoj se dobroti ovdje radi? O fizičkoj dobroti stvari? Nisu li neispravno u sebi konstruirane, nisu li u kvaru? I to, ali ne samo to, nego sagledavajući njihov položaj u cjelini, posebno s obzirom na čovjeka, a preko čovjeka s obzirom na Boga, vidimo da su sve stvari takve da mogu i da trebaju pridonijeti čovjekovu razvitku za vječnost, za život po Kristu u Duhu s Ocem. Samim tim što su takve kakve su one u sebi sadrže taj odnos. Zato po svojoj naravi teže k proslavi Boga po čovjeku. To im određenje za čovjeka i za proslavu Boga niče iznutra, a ne nameće im se izvana. To određenje stvorenih stvari za čovjeka i tako za slavu Božju nije na njima naljepnica nego je zapisano u njihovoj biti.

Zašto to Sabor naglašava?

Relacija o tome kaže ovo: „Tekst ističe *vrijednost stvorenih stvari* da bi rasvijetlio apostolat svjetovnjaka sa strane predmeta toga apostolata, da svjetovnjaci ne misle, da je njihov apostolat nešto arbitrarno, što se stvarima nadodaje premda to narav stvari ne traži.“²³ Potičući svjetovnjake na kraljevsku službu s apostolskom svrhom, da, naime, svjetovnim djelovanjem druge pomažu u provođenju svetijeg života, da svijet prožtne Kristovim duhom, kako bi porastao u pravdi, ljubavi i miru. Sabor ističe da im time ne nalaže nikakvo novo prilaženje k stvarima, niti nameće nikakve nove dužnosti u ophođenju s njima, nego samo traži da svoj život u svijetu utemelje i način svoga ponašanja prema stvarima udese onako kako to zahtijeva stvarnost sama, kako to traži objektivni red, bez zamagljivanja i zaobilaženja. A taj se objektivni red sastaoji u tome da su sve stvari po naravi za čovjeka, a čovjek za Božju slavu. Sabor želi naglasiti da svjetovnjaci, kad sve rade s nakanom „na slavu Božju“, ne idu za nekim pobožnjaštvom u vršenju svjetovnih poslova, nego za istinitišću stvari i svijeta, za naravnom harmonijom čovjeka i kozmosa. Kad svjetovnjaci upravljaju stvari i svoje svjetovne poslove na slavu Božju, ne daju im time neko „pobožno“ određenje, koje one ne bi već prethodno imale po svojoj naravi. Time svjetovnjaci samo to njihovo bitno određenje priznaju i prihvaćaju. Zato, da bi uistinu upravili stvari i poslove na Božju slavu, dovoljno je da stvari upotrebljavaju i poslove obavljaju prema njihovoj naravi i u njihovoj istinitosti, uključivši, dakako, i istinitost njihova odnosa prema Bogu.

U upravljanju stvarima i svjetovnim poslovima svjetovnjaci zauzimaju posebno mjesto (*praecipuum locum obtinent*), veli Sabor. Prije je u tekstu bilo: zauzimaju prvo mjesto (*principem locum*). Do izmjene je došlo na intervent tada nadbisku-

Cit. *Relacija*, nav. mj., str. 287.

pa Šcpera: govoreći *teološki*, svjetovnjacima se ne može dodijeliti specijalno po-
lje i krug aktivnosti i služba, koje bi na njih *prvenstveno (principaliter)* spadale.
a na klerike bi spadale samo kao pomoć i dopuna svjetovnjacima (*modo subsi-
diario et sitppletivo*)... Ne slijedi da su klerici (zbog redenja) postali sposobni
ispunjavati one obveze koje imaju na temelju krštenja i potvrde...²⁴ Sabor, da-
kle, ne želi isključiti mogućnost da se i klerik bavi svjetovnim zanimanjima.
Kad se njima bavi, samo stručnost i zalaganje u poslu predstavlja prednost.

I upravo u toj stručnosti, iz koje se rada kompetentnost, i u tom zalaganju,
iz kojeg proizlazi trajna i plodna aktivnost. Sabor vidi one snage koje. uzdignute
Kristovom milošću. vode u ljudskom društvu k općem napretku, za kojim svje-
tovnjaci treba da stoje svom svojom dušom. Prema mišljenjima otaca. Crkva se
predugo predstavljala „isključivo zabrinutom za drugi život, bez brige za mate-
rijalna dobra ljudi“. Treba ispraviti mišljenje prema kojemu bi na Crkvu spadala
samo takozvana „ljekovita (remedialis) ljubav“ ili ljubav „poslije gotove činje-
nice“ (post factum), ona ljubav, koja priskače siromašnima i nevojnima u po-
moć. Crkva treba da promiče ljubav „prije gotove činjenice“, koja uzdiže uvjete
života ljudi, kako bi se smanjio broj siromaha. Ona treba da se brine ne samo za
nevolju pojedinaca (individualni caritas) nego i za nevolju i za stanje cijelog
ljudskog roda. Siromaštvo nije „stvar u sebi dobra i sveta“. Slaba razdioba ze-
maljskih dobara povreda je socijalne pravde, s čime se kršćanin ne može solida-
rizirati. Kršćani ne mogu biti indiferentni kad je u pitanju napredak svijeta.²⁵

Njihovo nastojanje oko sveopćeg napretka samo je ostvarivanje Stvoriteljeve
zamisli i imperativa njegove Riječi. Zato drugima u dodiru s kršćanskim svjetov-
njacima, koji pri svjetlu Božje Riječi obavljaju svoje svjetovne poslove. Božja za-
misao o svijetu, stvaralačka i otkupiteljska, postaje bliža. Preko njih „kao člano-
va Crkve“ Krist sve više „rasvjetljuje ljudsko društvo“. Po njima On pomalo is-
punja svijet i sve stvari da u svemu bude Bog. i u političkom, i u socijalnom, i
u ekonomskom poretku.

Socijalne i ekonomske prilike, kulturne i prosvjetne ustanove često su protiv-
ne pravdi i ljubavi, pa je ljudima gotovo nemoguće provoditi čestit ljudski život,
uščuvati vjeru, gajiti krepost (36, 3). U takvim prilikama rad na uspostavljanju
pravde i ljubavi prvorazredan je apostolat svjetovnjaka. U tom će malo uspjeti
rad pojedinca (apostolatus individualis). Sabor preporučuje kolektivnu akciju
(apostolatus collectivus), a bit će dobro ako se taj apostolat bude odvijao uz
suradnju drugih, koji nisu katolici. Na taj će način iskrenost i nesebičnost nji-
hova pothvata biti očitija. Bit će jasno da ne idu za zauzimanjem položaja, nego
za samom stvari, za „moralnom vrijednošću“ kulture i ljudskih djela.²⁶

3. *Potrebna razlikovanja.* Sadašnji tekst 36,4 o razlikovanju između *crkvenog*
područja i građanskog područja (civilis) predstavlja ispravljeni prijašnji tekst. Pri-
jašnji je tekst glasio:

²⁴ Nadd. I . SF.PER, AV, vol. II. di. III. str. 202.

²⁵ Biskup D. V. PHILBIN, AV, vol. II, dio III, str. 47.

²⁶ Mnogi su se oci borili protiv riječi „religiozne, moralne, svjetovne vrednote“. Čini
se da su se borili protiv trostruke razdiobe tih vrednota, a ne protiv same upotrebe riječi
„moralna vrednota“ upotrebljavane u tekstu ovog broja. Vidi cit. *Relaciju*, AV, vol. III.
lio I, str. 288-289.

„Vjernici će sjećajući se Gospodinovih riječi: Dajte Cezaru, što je Cezarovo, a Bogu Božje (Mt 22, 21), brižno izbjegavati sjedne strane zbrku ili nepotrebno miješanje vjere i Crkve sa sasma građanskim stvarima, a s druge strane će se s pravom protiviti *njihovoj nesretnoj odijeljenosti* ili protivničkom stavu zemaljske države protiv Boga i njegove Crkve, budući da se nijedna ljudska djelatnost pa ni u profanoj sturci, ne može otetiti Božjoj zapovijedi... Kao što s pravom treba odobriti da je *svjetovna (laička) narav* zemaljske države, koja se s pravom predaje svjetovnim brigama takva da se država upravlja vlastitim načelima, tako se jednako s pravom osuđuje *ljuti „laicizam“* ili *„sekularizam“*, koji nastoji izgraditi društvo izvan svake vjere te navaljuje na kršćansku slobodu i potkapa je.”²⁷

Zašto je taj prijašnji tekst izmijenjen i što se htjelo novim tekstom (36, 4)7 \a to nam pitanje daje odgovor citirana Relacija.²⁸ Da je lakše pratimo, u gornjem smo tekstu istaknuli riječi o kojima ona govori. Evo Relacije:

„Prijašnji je tekst izazvao mnogobrojna (quasi inumeras) protivljenja, i to u dvostrukom smislu:

a) Neki su htjeli da se ni *rijećicom* ne spomenu odnosi između Crkve i države te su bili protiv navoda Mt 22, 21 i protiv izraza *.nesretna odijeljenost* (između Crkve i države). Tako E/936 (91 biskup), E/939; E/1005; E/980 (39 biskupa); E/1024.

b) Drugi se boje da se riječi o „laičnosti“ (de laicitatejne bi shvatile u smislu nezavisnosti profanih stvari od moralnih načela. Izraz: *laička mrav*, kaže, neka se ne upotrijebi, jer ga je teško shvatiti izvan meda francuskog jezičnog područja. Tako E/966 i E/934 (30 biskupa). Ovima se pridružuju E/867 i E/990. Pio XII. je na navedenom mjestu taj izraz upotrijebio na talijanskom.

Sadašnji su tekst inspirirale E/966 i E/989.

U zadnjoj rečenici izbačene su riječi *laička narav i ljuti laicizam* jer ih izvan kruga francuske kulture teško razumiju; izbačen je iz teksta i izraz *sekularizam*, jer je nejasan, osobito kad ga treba prevesti u druge jezike. Potkomisija ipak izjavljuje da tezu teksta, koju su oci prije prihvatili, drugim formulama nanovo izriče i htjela je da se u ovoj Relaciji to izričito kaže. Na taj se način utvrđuje razlika između težnje očuvanja zakonite autonomije građanskog društva i potpune sekularizacije protivne vjeri.

Smisao sadašnjeg teksta možemo, dakle, sažeti u tezu o zdravoj autonomiji građanskog društva, koju bismo s Klostermannom mogli ovako izraziti: Crkva priznaje legitimnu autonomiju i vlastitu zakonitost zemaljskih stvari, njihove vlastite principe i metode i slobodu potrebnu za njihov razvitak, te deklarira svoju načelnu nekompetenciju na tom području.²⁹ Ujedno odbacuje nauku prema kojoj bi se društvo trebalo izgraditi bez ikakva obzira na vjeru. Pri tom misli na moralne zakone, koji se temelje na Božjoj volji, upisanoj u bit samih stvari. Dakako da se društvo može socijalno, ekonomski, politički i kulturno izgradi-

²⁷ AV, vol. II, dio I, str. 261.

²⁸ Cit. Relacija, AV, vol. III, dio I, str. 288-289.

²⁹ F. KLOSTERMANN, *Teze o laicima*, HKD sv. Ćirila I Metoda, Zagreb 1967, str. 22.

vati bez obzira na vjeru i moralne zakone temeljene na Bogu. ali onda ono više nije nevino pred Božjim očima, onda je ono pred Bogom grešno, izbačeno s puta prema svojoj bitnoj svrsi, koja je Bog, onda ono više ne predstavlja povijesni razvitak prema Apsolutnoj Ljubavi, onda ono mora izdržati u grešnoj egzistenciji, osjetiti svu gorčinu te egzistencije, svu nedovoljnost cilja prema kojemu je krenulo.

KONZILSLEHRE ÜBER DEN PRIESTERLICHEN, PROPHETISCHEN UND KÖNIGLICHEN DIENST DER LAIEN

Zusammenfassung

Den Ausgangspunkt dieses Artikels über den dreifachen Dienst der Laien stellt die Dogmatische Konstitution über die Kirche (*Lumen gentium*) dar.

Der priesterliche Dienst: Den christlichen priesterlichen Gottesdienst nennt das Konzil „geistlich“ nicht nur in einem allgemeinen Sinn, in dem jeder Gottesdienst ein Akt des Geistes ist, sondern spezifisch insofern der christliche Gottesdienst aus dem Heiligen Geist entspringt und von diesem Geist getragen und mit seiner Liebe durchdrungen ist. In diesem Sinne ist die Eucharistie der höchste geistliche Gottesdienst, da sie in der Fülle des Geistes Christi dargebracht wird. Erst auf dem Grund dieses Gottesdienstes eröffnen sich auch für den Laien die Heilshorizonte des Profanums in seiner Profanität durch die Arbeit und das Leben in der Familie, in den Berufslasten und Freuden, so daß die Heiligung der Welt in der Einfügung der profanen Dinge ins Paschamysterium besteht.

Der prophetische Dienst: Der christliche Prophetismus ist kein Voraussagen der Zukunft, sondern „Aufbauen, Ermutigen und Trostspenden“ (1 Kor 14, 3), es ist Verkündigung des Gotteswortes und Aufdecken der Gottes Geheimnisse in eschatologischer Sicht. Wenn der Laie ein Prophet ist, dann ist er es nicht einfach deswegen, weil er etwas Bestehendes, das in ihn hineingesprochenes Wort Gottes aufdeckt, sondern weil er durch dieses Wort zum Sohn der Verheissung, zum Erben der künftigen Güter geworden ist und weil er mit seinem lebendigen Wort auch andere in der Familie und in der Welt auf diese künftigen Güter hinweist, sie prophetisch bewußter macht und in ihnen die Hoffnung auf das zukünftige Leben weckt.

Der königliche Dienst: Die Glieder der Kirche und Angehörigen des Volkes Gottes besitzen eine königliche Macht und Gewalt über die Natur, die Welt und die Arbeit, welche sie in ihnen verrichten. Indem er die Welt verändert, macht der Laie nichts anderes, als daß er die Beziehung der Welt zu sich selbst sichtbar macht und ihr „Dasein für den Menschen“ in seine eigene Geschichte integriert und so sich selbst und die Welt in eine neue Harmonie, in die Ordnung der Liebe und der Freiheit Christi, in sein Königreich hineinführt.